

**§1. Соғыстан кейінгі жылдардағы Қазақ КСР-інің
әлеуметтік-экономикалық дамуы**

Зерттеу сұрағы: Ұлы Отан соғысынан кейін қазақстандықтардың өмірі қалай өзгерді?

Бұл сабақта:

Демографиялық өзгерістердің себеп-салдарлық байланысын талдау арқылы дәйекті қорытынды жасаймыз.

Кеңес үкіметі кезіндегі ауылшаруашылығында орын алған өзгерістерге баға береміз.

Өнеркәсіптің ахуалын анықтап, қорытынды жасаймыз.

Уақыт сызығы

1946 жыл	1947 жыл	1948 жыл	1949 жыл	1950 жыл	1951– 1952 жылдар	1952 жыл	1953 жыл
Төртінші бес-жылдық жоспардың басталуы	Ақша реформасы	Республика ауылдарының электрлендірілуі	Семей ядролық полигонында алғашқы сынақ	Мойынты–Шу темір-жол тармағы салынды	Мал басының шығыны көп болды	Тарихшы ғалым Е. Бекмахановты сот алқасы 25 жылға соттады	Сталиннің қайтыс болуы

Тірек сөздер:

Қазақша	Ағылшынша
Аграрлық дағдарыс	Agrarian crisis
Бесжылдық жоспар	Five-year plan
Реформа	Reform
Машина-трактор станциялары	Machine-tractor station
Демография	Demography
Көші-қон	Migration

Аграрлық дағдарыс – ауылшаруашылығындағы өнімді артық өндіруден немесе кем өндіруден туындайтын дағдарыс.

Бесжылдық, бесжылдық жоспар – Кеңес өкіметінің 1928 жылдан бастап, КСРО-ның әлеуметтік-экономикалық дамуын межелеген мерзімді жоспарларының жалпылама атауы.

Реформа – өмір сүріп отырған әлеуметтік құрылым негіздерін жоймай, қоғамның, өмірдің кейбір жағын жетілдіру, дамыту мақсатында қайта өзгерту.

МТС – машина-трактор станциялары.

Демография – белгілі бір халықтың, ұлттың, ұлыстың, этникалық топтың санын, құрамы мен құрылымын, аумаққа бөлінуін, өсу не кему динамикасын қоғамдық-тарихи жағдайлармен байланыстырып зерттейтін әлеуметтік ғылым саласы.

Көші-қон – адамдардың қандай да бір аумақтардың шегарасынан өтіп, ұзақ уақытқа немесе біржолата қоныс тебу үдерісі.

Соғыстан кейінгі жылдардағы Қазақстандағы демографиялық ахуал мен әлеуметтік жағдай. Ұлы Отан соғысынан кейінгі жылдары халықтың әлеуметтік тұрмыс жағдайы төмен дәрежеде болды. 1947 жылы желтоқсанда карточкалық жүйе мен республика еңбекшілерін азық-түлікпен және өнеркәсіп тауарларымен мөлшерлі қамтамасыз ету жойылды. Төлемдік құнын арттыру үшін елімізде ақша реформасы жүргізілді. Азық-түліктің негізгі түрлері – нан мен ұннан жасалынатын тағамдарға,

етке, өнеркәсіп тауарларына деген баға төмендетілді. Алайда кеңес адамдарының өмірлік қажеттіліктерін қанағаттандыру көбінесе жасанды сипатта еді. 50-жылдардың басында колхозшылар жұмысшы мен қызметшілердің жалақысынан төрт есе аз алды.

Үкімет жүргізген азық-түлік өнімдерін төмен бағамен сатып алу саясаты ауыл еңбекшілері тұрмыс жағдайларының көтерілуіне қолайлы жағдай жасай алмады. 1946 жылы КСРО-ның бірқатар аудандарын ашаршылық жайлады. Нан, ет, сүт өнімдері жетіспеді. Адамдар азық-түлік тапшылығынан зардап шекті. Бірақ

Интеграция:

География пәні бойынша *металлургия, қара металлургия, технология, қаракөл, селекция* тақырыптарымен байланыстыру.

Есіңе түсірі!

Қазақстандағы 1920–1930 жылдардағы индустрияландыру, ұжымдастыру, Қазақстанға КСРО халықтарының депортациясы.

Есіңе түсірі!

Қазақстанда қай кезеңдерде демографиялық дағдарыстар болды? Оның себептері мен салдары қандай еді?

бұл елден мұқият жасырылды. Соғыстан кейінгі экономикалық саясаттың басты қағидасы – ауыр өнеркәсіптің біржақты қарқынды дамуы болып қала берді. Материалдық қажеттіліктерді қанағаттандыру соғыстан бұрынғы жылдардағыдай екінші кезекке ығыстырылды.

1939–1959 жылдар аралығында Қазақстанда демографиялық дағдарыс орын алды. Республиканың ұлттық құрамындағы қазақтардың үлесі азайып, 30%-ды ғана құрады. Бұл өте төменгі демографиялық көрсеткіш еді.

**1939 және 1959 жылдардағы халық санағы бойынша
Қазақстанның этникалық құрамы**

	1939 жыл	%	1959 жыл	%
Барлық тұрғындар	6 151 102	100	9 294 741	100
Қазақтар	2 327 600	37,84	2 787 309	29,99
Орыстар	2 458 600	39,97	3 972 042	42,73
Украиндықтар	658 300	10,70	761 432	8,19
Немістер	96 400	1,57	660 000	7,10
Татарлар	108 100	1,76	191 680	2,06
Өзбектер	206 000	3,35	135 932	1,46
Корейлер	96 400	1,57	74 000	0,80
Ұйғырлар	35 400	0,58	60 000	0,65
Басқа ұлттар	164 302	2,67	652 346	7,02

*Кестені демографиялық деректер негізінде құрастырған
Сатанов А. Б.*

1950 жылдардан бастап Қазақстанда халықтың 1931–1933 жылдардағы ашаршылық пен Ұлы Отан соғысы нәтижесінде төмендеп кеткен саны мен табиғи өсімін арттыру мақсатында бірқатар әлеуметтік іс-шаралар жүргізілді:

1. Онжылдық білім енгізілді.
2. Жалақы мөлшері өсті.

публика ауылшаруашылығының даму барысы, колхоздар мен совхоздарды соңғы үлгідегі жаңа техникамен жабдықтау МТС рөлінің төмендеуіне алып келді. Шаруашылықтар енді өнімділігі жоғары техниканы сатып алатын және қолданатын болды. Ел Үкіметінің қаулысы бойынша МТС-тар қайта ұйымдастырылып, жөндеу-техникалық станцияларға айналды, ал ауылшаруашылық техникасы колхоздарға сатылды. Кейіннен жөндеу-техникалық станциялар да жойылып, олардың міндеттері республикада жаңа құрылған «Казсельхозтехника» өндірістік-техникалық жабдықтау бірлестігіне жүктелді.

Малшаруашылығының жағдайы. Қазақстан ежелгі кезден-ақ малшаруашылығын дамытуға қолайлы өлке еді. Бірақ үкіметтің ауылшаруашылығында дұрыс ойластырылмаған шаралары оған кері әсерін тигізді. Күштеп таңылған кеңестік өзгерістер малшаруашылығын тоқырауға ұшыратты. Оған мына төмендегі себептер де кері әсер етті.

